

NIZ (13) *sb m*

niz (4), **niż** (9); *niz StryjKron, WerGośc, CiekPotr, KlonWor; niż GórnRozm* (9).

-ż (6), -łz (3), -z (1), -s (1).

sg N niz (1). ◊ *A niz* (10). ◊ *L nizie* (2).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. [Nizina, teren nisko położony:

Wyrażenie przyimkowe: »na niż« = w dół, ku dołowi, idąc z biegiem rzeki: między Driffą a Dziśną/ na niż do Rygi płynąc StryjKron 274 (Linde).]

2. *n-loc Obszar nad dolnym Dnieprem, poniżej tzw. porohów, nazywany też Dzikimi Polami, w XVI w. miejsce gromadzenia się ludzi wyjętych spod prawa, zbiegów i Kozaków, tereny bezprawia i rozbojów, rodzaj azylu dla złoczyńców; regio inter Moscoviam, Tartariam, Valachiam et Podoliam sita, kraj poniż Niepru Cn* (13) : *áli pochwili nie máiąc gdzie iuż wzięć/ á niechcąc z głodu zdechnąć/ [...] áli on iuż ná Niżie czábány Tureckie łupi/ álbo ná Slezynńkim boru pułkołzki wytrząłza. WerGośc 222; GórnRozm H4*

Zwroty: »na Niż się gotować« (1): *á łam fię ná Niż pocznie gotować/ o kęs on máiętności co miał/ namniey niedbáiąc GórnRozm B3v.*

»iść (a. pość) na Niż« = uszedł na Niż, sive ad confinia orientalia regni Poloniae Cn [szyk zmienny] (5): *A drudzyby ná Niż pošli/ y mogło by fię ich ták wiele ták zebrać/ żeby nam możnieyfy/ y ciężłzy byli niż Tátárowie/ ábo Turcy. GórnRozm E3; Ale co tych zuchwálcow v was ieft/ którzy [...] broiá dziwne á nie fłycháne złości/ á vchoway Boże nań o one zbrodnię proteftatię vczynić/ to wnet zábije/ y ták broi gołotą będąc/ aż potem ná Niż poydzie. GórnRozm H3v, H3v, H4; trzebáby teraz łákiego Interregnum: álé przyidzie nam iść Albo ná Nis, albo gdzie służyć zá gránice, Albo rozbiić CiekPotr 41.*

»uciec na Niż« (2): *bo iednemu iákoby nic/ połtrádác trołzkę máiętności/ á zábiewłzy vćiec ná Niż GórnRozm B4, B4v.*

»ujechać, zjechać na Niż« [szyk zmienny] (1:1): *Otołz iż tu dáleko ieden od drugiego miełzkácie/ łátwie náiechác ná dom/ łátwie łpalić/ łátwie zgwałćić/ łátwie ná Niż viechác/ przeto ołtrłzeyby kaźni ná złoczyńtwá potrzebá GórnRozm B4v; KlónWor 74.*

Szereg: »Dzikie Pola i Niż« (1): *kto bywał w dżikich polach y ná nizie/ tego może być dobrze łwiádom StryjKron 280.*

Synonim: 2. »Dzikie Pole«.

Cf NIZINA, NIŻA